IN-NAHLA

TA'

AGOSTINO LEVANZIN.

GAZZETTA TA' CULL GIMGHA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.
Giebha żeŭġ dac li għaraf ħalŧat il ħelu ma'l meħtieġ.

134. **25 ta' MARZU 1911.** **IT-TIELET SENA**

FTEHIM.

Hadd ma jista jissieħeb għal ankas minn sena; u jecc ma jgħarrafx lili, b'il mictub, għallankas ħmistax kabel, li ma fi ħsiebux ijgedded, ingħoddu bħala 'msieħeb għa's-sena ta' ŭara. Il ħlas, b'il kuddiem, hu: għal ta'l Belt, ta'l Furjana u ta' Ta's-Sliema ħames xelini f'is-sena u jista jsir b'is-sitt xhur jeŭ b'it-tliet xhur: l-oħrajn ijħallsu, barra minn dan, il posta ucoll. Cull min jissieħeb issa jieħu l-eŭŭel sena li ħarget b'xejn; min ijsieħbu jieħu "Maħbub ta' Gesù" b'xejn. In-"Naħla" u il "Maħbub ta' Gesù" jinbigħu għand is-Sur ĠANNI CRITIEN, ta' Strada Rjali ta'l Belt, fejn jista jsir il ħlas ta'lgazzetta ucoll. L-ittri għandhom jinbagħtu collha f'Ta's-Sliema, 12, Str: S. Vincenzo.

IL CALIFORNIA.

Jecc haŭn xi ħadd li bi ħsiebu jemigra għal l-America jidhirli li il ŭakt bu issa. Fl-24 ta' dana ix-xahar mar vapur bl-emigrati taljani minn Paliermu u fl-4 ta'd-dieħel jitlak ieħor ucoll, u daŭna it-tnejn huma sejjrin għal Montreal, f'il Canada għaliex hemm issa sejjra tibda l-istaġun ta'x-xogħol. Għall bidu ta' Ġunju jibda il ħsad u jcun hemm tant xogħol li bosta m'il uċuħ jinħleŭ billi ma jcunx hemm nies b'iż-żejjed min jaħsadhom u jgħabbihom fuk il vapuri-ta'l-art. Għalhecc, bħal ma għarrafni it-Tabib Mattei, cull min jasal f'il Canada f'dina l-istaġun ta'l ħsad għandu m'hux biss ijsib xogħol sgur iżda jiġi imħallas tajjeb ucoll billi jistgħu jakilgħu minn ukitejn sa tliet eŭiek cull jum, u l-istess Tabib Mattei għarrafni li, billi dina l-istaġun iġġebbed għal tliet xhur sħaħ, raġel b'il għakal, barra minn dac li jonfok għall ħajja, jista jtaddal ma'l erbgħin lira sterlina. U l-istaġun hi tajjba ħafna għalina il Maltin għaliex f'il Canada ma jcunx hemm bard kaŭŭi billi jaħbat is-saif u b'hecc cull min ijmur hemm ma jbatix u l-ankas jimrad.

* * *

Biex ŭieħed jasal sa Montreal ma' daŭna il vapuri ta'l emigrati ma jonfokx actar minn għaxar liri u ma jcollu taħbit u taklib ta' xejn għaliex malli jimbarca Paliermu jsib ruħu il Canada bla trasbordi ta' xejn. Biex minn Montreal ŭieħed jasal f'pajjis il ħsad tnejn jeŭ tliet liri oħra vapuri-ta'l-art ijcunu b'iż-żejjed. Mela min għandu ħila jfaddal ħmistax il-lira jista jagħmel dana il vjaġġ.

* * *

Meta imbagħad tispiċċa l-istaġun ta'l ħsad f'il Canada u ŭieħed ijcollu ġo butu xi sold ġmielu, biex jaħrab m'il bard ijcun jista, b'nefka żgħira jinżel f'San Francisco ta'l Californja fejn dejjem ijsib x'jagħmel. Ftit bogħod m'il belt, f'sobborg ingħidu aħna bħal Birchircara għaliex hu biss bogħod xi tliet mili ŭ li jismu St. Bruno's Avenue hemm miġburin kakotxa fuk il mija u hamsin Malti u li collha jagħmluha tajjeb. Il biċċa il cbira minnhom ilhom collha imreŭŭmin is-snin hemm u għalhecc m'hux biss jistgħu jfehmuc dac collu li jcolloc bżonn iżda jcun jistgħu ucoll actarx jimpiegaŭc magħhom, jeŭ jakilgħulec impieġ jeŭ jitħulec għajnejc chif u f'hix l-aħjar għandec tħaddem flusec. Dana hu vantaġġ cbir li ŭieħed sa chemm jidra l-ilsien u id-craŭŭiet ta' pajjis ijsib ruħu kalb nies li jifhmuh u li jistgħu jfehmuh u li barra minn dana jistgħu jatuh dakka t'id ucoll.

* * *

Meta taslu S. Francisco mela ma għandcomx mela ħlief tfittxu it-tram li jmur f'St. Bruno's Avenue u ma tħallsux ħlief tliet carlnijiet biss u malli taslu hemm għandcom tħabbtu ŭiċċcom sgur ma' ŭieħed minn daŭc il mija u ħamsin malti li jokogħdu hemm.

* * *

Jiena ma inhix ħlief nitħabat biex niġbor daŭna il ħafna informazjonijiet fuk l-Emigrazjoni u inġibhomlcom spiss għaliex jiena jidhirli li il qŭestjoni ta'l Emigrazjoni hi f'dana il ŭakt ħaġa ŭisk actar ta' ħtieġa u ta' ġid m'il qŭestjoni ta'l politica; għaliex għalchemm tcun ħaġa sabiħa u mixtie

ka ħafna li nakilgħu Costituzjoni seŭŭa chif jixirkilna, iżda il qŭestjoni ta'l ħajja, f'dakt ta' għacs cbir bħal dan, jidhirli li ŭieħed għandu jieħu ħsiebha actar u kabel collox. Mela l-eŭŭel l-Emigrazjoni għal min hu magħcus b'il għuħ u imbagħad il Politica għal min ma għandux f'hix ijkatta iż-żmien.

* * *

Kabel nispiċċa irrid nnebbaħcom b'ħaġa jecc għalli jista jcun għadcom ma intbaħtux biha. Il gazzetti ħambku ħafna u bosta nies għorrief ilhom ijħabblu rjushom is snin il cbar chif joħolku Colonja Maltija. Jiena jidhirli li dina hi ħaġa ġa lesta ŭieħidha f'Saint Bruno's Avenue ta'l California. Il għokda ta'l Maltin migbura flimchien hi ġa hemm; jonkos biss li ŭieħed ijcabbarha billi jżid il għadd u hemm għal fejn. Il clima hu tajjeb u jakbel ħafna ma tagħna u minn hemm il Maltin, la jidraŭ il-lingŭa u id-drauŭiet jistgħu jixxerrdu ma'l Canada u l-Istati Uniti collha.

Għala mela il Gvern ma jarax x'jagħmel ftit biex ijkaŭŭi kalb daŭc li jridu jemigraŭ biex jmorru hemm?

FRAĠ.

Ma tismax ħlief min ijfaħħar, u b'ir-raġun collu, il ħila, il għerf, il kdusija u il ġmiel ta' lingŭa taljana ta'l famus predicatur dumnican Patri Ciuti, dac li kiegħed jagħmel ir-Randan f'San Ġŭann. Anki meta jippredica il cnisja kiegħda tcun maħnuka bl-aħjar u bl-egħref nies ta'l pajjis għaliex jafu li minn fomm Patri Ciuti m'hux biss joħroġ cliem ta' għerf cbir iżda ucoll cliem ta'l acbar kdusija. Mitt sena għomor għall ġid ta'l erŭieħ u biex ijcompli jcattar il ġiħ ta'l glorjus Ordni ta' San Duminku.

★

Is-Sur Tanti-Bellotti tagħatli ctieb b'il prezzijiet ta'l vapuri-ta'l-art chif raħħsuhom issa imħabba f'it-tliet Esposizjonijiet cbar li fetħu fl-Italja: ta' Ruma, ta' Torin u ta' Firenze. Il prezzijiet huma tasseŭ irħas u għalhecc nitma li ħafna Maltin jitħajjru jmorru maŭra biex jaraŭ u jitgħallmu hafna ħŭejjeġ sbiħ.

★

Jiddispjacini ħafna li xi gazzetti b'it-taljan meta jitchellmu fuk il qŭestjoni ta'l ħalib kiegħdin ijŭarrbu chemm jistgħu f'il ġenb l-isem ta'l l-intelligenti Tabib P. P. Agius B.A., C.F., ta' Ta's-Sliema. Dana ma hux seŭŭa għaliex it-Tabib Agius ilu is-snin jicteb u jhambak contra it-teorija ta' Bruce u jecc illum tkanklet il qŭestjoni tant fl-Ingilterra chemm ucoll f'Malta nistgħu ingħidu, b'ġieħ cbir tiegħu, li kankalha hu, u l-actar billi ma kata katt li jiccorrispondi ma'l famus Dr. Hadwen li kankal lil Mr. Chancellor biex ġieb l-affari kuddiem il Parlament Ingliż. Il poplu malti għandu jcun jaflu cull ma għamel għall ġid ta'l pajjis għaliex b'dana il *bojcottaġġ* u b'dina l-ingratitudini ħadd ma jitħajjar li jarfa biss sebgħu għall ġid ta' dana l-imsejchen pajjis.

SNIEN! SNIEN! SNIEN!

Il Chirurgu-Dentista Alfonso Urso resak b'id-dar tiegħu actar l-isfel f'il Pjazza ta' Raħal Ġdid u għalhecc issa jokgħod seŭŭa seŭ kuddiem il għajn. Cull min ijfittxu għal kliegħ jeŭ għa'x-xogħol ta's-snien barranin, li għalihom hu tant imfaħħar, ijsibu ŭara nofs inhar dejjem id-dar.

"Le Nozze Istriane."

F'it-Teatru Rjal tagħna saret, da'l granet, l-opra il ġdida ta' Antonio Smareglia imsejjħa «Le Nozze Istriane» u li kabel chienet saret f'ħafna m'il aħjar teatri ta' Barra. Il-librett hu ta' Illica u is-soġġett, fi ftit cliem hu dan:

Il fatt jiġri f'Dignano, fl-Istrija. *Marussa*, xbejba m'il isbaħ u bint Bara Menico thobb il *Lorenzo* tifel tŭajjeb ħafna iżda fkajjar. Lill miss'erha, bniedem ta' ruħ xierfa u rħib ma 'għogbux dana il partit għaliex hu ried ijlakkagħha ma' *Nicola* li chellu xi sold seŭŭa. Fl eŭŭel dŭett *Marussa* u *Lorenzo*, fost cliem l-actar ħelu ta' mħabba, jatu xi rigali il xulxin. Hi tatih kalb ta'd-deheb u hu jatiha misluta u jaħilfu li għandhom jibkgħu jinħabbu dejjem. *Biagio*, bniedem karrieki u lħiħ, jidħol f'in-nofs biex jara chif ijħaŭŭad l-imħabba ta' *Marussa* ma' *Lorenzo* u chif ijgħarrasha ma' *Nicola* biex b'hecc ijdabbar rasu. U irnexxielu. Meta *Lorenzo* resak fuk *Barba Menico* biex jitolbu b'għarusa tiegħu il *Marussa*, dana ċanfru bl-icreħ u checc.h il barra.

Biagio ŭara li kalleb id-dar ta' *Barba Menico* collha sab, ŭara ħafna tfittix, i. misluta li chien ta *Lorenzo* lill *Marussa* taħt xbiha ta'l Madonna. Sejjaħ il *Luge*, mara fkira li chienet tbigħ il fraŭli f'it-torok, u kallha biex tmur issib il *Lorenzo*, tatih l-ura il misluta u tgħidlu li *Marussa* ma tridx taf bih actar. *Luge* hecc għamlet u dana chif chien mitluf b'il għalja u b'il chisra bagħat l.ura ma' *Luge* il kalb ta'd-deheb lil *Marussa*. *Biagio*, mal i *Luge* ġiebitlu il kalb ta'd-deheb f'idejh feraħ bla tarf u resak biha kuddiem *Marussa* u kallha li *Lorenzo* daħak biha billi ma chienx ijħobbha u li bagħtilha ir-rigal li chienet tatu l-ura u għalhecc issa setgħet titgħarras ma' *Nicola* li chien b'il bosta isbaħ u actar għani minnu. U *Marussa*, ŭara x takrigħ il kalb, tgħid iva.

Dic inhar li *Nicola* mar għand *Barba Menico* biex jitlobhu fuk l-għerusija, jinstama għaddejj m'it-triek *Lorenzo* ijgħanni collu imdaħdaħ, *battonata* contra *Marussa* talli ittradietu. *Marussa* tintebaħ minnufih li chien hemm il-logħob f'in-nofs u x'hin *Menico*, b'bastun ohxon f'idu joħroġ f'it-triek biex ijsicchet il *Lorenzo*, *Marussa*, li f'kalbha ma chienetx mietet l-imħabba lejh, tixref b'ilgri f'it-tieka u tŭiddbu li jfittex jaħrab għaliex missierha chien ħiereġ b'il bastun għalih. Il basla collha li għamel *Biagio* tinchixef u *Marussa* tibgħat issejjaħlu ma' *Luge* b'il moħbi u tfiehmu chif ma chellha l-ebda ħtija għaliex ġiet imkarrka u tŭiddbu li aħjar taħrab għaliex missierha chien mimli għalih bħal baħar u chien sgur sejjer ijħallasha kares miegħu.

Lil *Lorenzo* dana ma għogbux u kallha li ŭieħed aħjar jiftaħ għajnejn *Nicola* u jfehmu li *Marussa* ma tħobbx lilu u għalhecc jitlakha minn jeddu. *Marussa* semgħet minnu u meta mar għandhom *Nicola*, *Marussa* talbitu b'id-dmugħ f'għajnejha li jcollu ħniena minnha billi jitlakha għaliex kalbha ma chienetx tatha lilu iżda lil *Lorenzo*. *Nicola* meta sama dana sibel bħal fart migrugħ u ma riedx jati ŭiden, bl-ebda mod, għal dac li talbitu.

Lorenzo dac il ħin chien jinsab moħbi f'il camra u meta ma felaħx jisma actar il *Nicola* jżeblaħ lilu u lil *Marussa* ħareġ mnejn chien b'sicchina f'idu u inxteħet għal fuku. *Nicola* silet minnufih tiegħu u bdeŭ ijxejjru il xulxin chif ġieb u laħak. Fl-aħħar *Nicola* lakat b'dakka seŭŭa il *Lorenzo* li ŭaka minxur minn tulu fl-art, f'għadira demm, mejjet.

Fl-istess ħin f'it-triek jinstama il cor ta'l ħaddara li, col-

lha ferħana chienu ġejjin biex jieħdu sehem f'it-tieġ ta' *Marussa* ma' *Nicola*.

* * *

Il musica intgħoġbot ħisk u min samagħha kal li l-opra fiha bcejjeċ sbiħ ħisk li jsaħħruc. U ma jistax jonkos għaliex Smareglia, bħal ma ġa għidt f'il ħajja tiegħu li ġibt, ftit ilu, f'in-«Naħla» tost il «Għomja Famusi» ta opri li irnexxeħ ħafna sa fl-akħar teatri ta'l America u ta'l Ġermanja.

L-artisti, billi fosthom chien hemm *Broggi*, *Mattosich* u oħrajn m'it-tajjbin, kalgħuha ħafna ucoll u għalhecc jidhirli li daħc collha li jħobbu tasseħ jaraħ l-opri sbiħ ma għandhomx ijħallu li ma jaraħx dina l-opra kabel ma tispiċċa l-istaġun.

TLAKKIT.

Fl-Ingilterra ir-raġel ma't-tnax il sena jista jaħlef kuddiem il Korti; ta' erbatax, jecc ma jcunx ibleħ jeħ miġnun, jista jiżżeħħeġ u jicteb ħħejjġu il min ijrid b'testment; ta' sbatax jista jcun esecutur ta' testment; ta' ħieħed u għoxrin sena ma għandu setgħa fuku ħadd iżjed u bi ħħejjġu jista jagħmel dac li jfettillu. Il mara fl-Ingilterra ta' seba snin tista titgħarras; ta' 9 iddaħħal ir-renti tagħha; ta' tnax tiżżeħħeġ; ta' għoxrin tagħmel dac li trid b'persunitha u bi ħħejjiġha. (*Revista Universal.*)

* * *

Tasseħ li ħieħed fl-America jakla ħafna iżda jrid jonfok actar għaliex xi ħħejjeġ huma għaljin ħisk. F'Rio de Janeiro par ingħanti comuni jkumu xi sittax il xelin! F'San Francisco il ħaddiema jakilgħu sa lira u tmien xelini culljum! Hemm fejn fl-America ta' sapuna comuni trid tħallas erba xelini u ta' nofs ħalib scud!

* * *

Il ġappuniżi fl-alfabet tagħhom għandhom GHAXAR T'ELET ITTRA. Issa kiegħdin jitħabtu biex ijnakksuhom sa sebgħa u erbgħin biss biex l-istampa tcun tista issir eħfef u orħos. U frattant fl-alfabett collu ma għandhomx il-littra B!!

* * *

Edward Jenner, fl-14 ta' mejju ta'l 1796, lakkam lil Jacob Phipps, ta' tmien snin m'il bakra għal l-eħħel darba. Minn haħn beda it-tlakkim ta'l ġidri li b'il mod ixxerred ma'd-dinja u sar liġi. Jenner kala m'il Parlament Ingliz 30,000 lira bħala premju għaliex kalu li għamel l-actar invenzjoni ta' ġid għall bniedem minn mindu inħolkot id-dinja. Iżda il-lum hemm ħafna tobba li jgħidu li hi ħmerija u fosthom insemmu il Prof: Carlu Ruata ta' Peruġja u il cbir Russell-Wallace.

* * *

Miljunarju american chera b'ELF LIRA dar biex minnha jara għaddejja il Processjoni ta'l Incoronazjoni ta's-Sultan Ġorġ. Dana il ħlas ta'l postijiet beda fi żmien Edħardu I iżda bdeħ ijħallsu biss *tliet ħabbiet cull post.* F'Edħardu III saru sitt ħabbiet; f'Enricu V, żeħġ soldi; f'Enricu VI, sitt ħabbiet m'il ġdid; f'Enricu IV, erba soldi; f'ir-Regina Elisabetta, six pence; f'Ġacbu I, xelin; f'Carlu II u Ġacbu II, tmintax irbigħi; f'Ġorġ II, ginea (ħieħed u għoxrin xelin); f'ir-Regina Vittorja u f'Edħardu VII tħallsu tħieki b'250 u 500 lira sterlina il ħaħda. D'id-darba dana l-american ħalak *ir-record*, iġifieri l-ogħla prezz b'ELF LIRA.

* * *

Id-Duca ta' Norfolk ftit ilu biegħ il quadru ta' Holbein: «*Id-Duchessa ta' Milan*» b'72,000 lira sterlina. Issa Lord Lansdowne sejjer ijbiegħ ieħor «*Il Midħna*» ta' Rembrandt b'100,000 lira sterlina. Nannuh chien xtrah b'220 lira biss. Tasseħ li l-Ingliżi huma neguzjanti!

* * *

Scond il Ferrier il mard ta's-sider hu ġejj billi il ġisem jixrob malajr ħisk il ġir li jidħol fih. Biex ma jiġrix dana jirraccmanda li ħieħed għandu dejjem jiecol chemm jista f'ħin ħieħed u li ma għandux jiecol actar minn dac li hu meħtieġ biex ijgħix, iġifieri ftit ħafna. Għandu jiecol minestri ta'l ħaxix bi ftit merak, ħalib, bajd, ħut imgħolli, laħam bla zlazi, legumi, ross, frott u ħelu. Ma għandux jecol l-ebda ħaġa grassa jeħ moklija, butir m'il ankas, cabocċi, laring, ġobon kadim u caċċa. Il ħobż ijrid ijcun misjur ħafna. Għandu jieħu ucoll xi ftit kratas b'il *calce*. Il għaref Emile Sergent, li ipprova fuk ħafna morda dana is-sistema, sab li marru tajjeb ħafna bih u għalhecc jirraccmandah.

* * *

Certu Alessandro Damascalo ivvinta ħaħt ta'l ilma imbierec għall cnejjes li fih l-ilma li jmiss ħieħed jibka għaddejj u jintrema u ta' ħarajh ijmiss ilma ġdid u b'hecc ma tista tittieħed l-ebda marda ta'l ġilda billi l-ilma jdum kiegħed ħafna jeħ ijcun imniġġeż. Jismu *Acquasantino Igienico* u ġa rebaħ żeħġ midalji. Nirraccmandaħh għa cnejjes tagħna.

* * *

Il miljunarji americani jatu flus cbar ħisk għall carità. B'collox, is-sena l-oħra biss, laħħku bejniethom is-somma ta' TLIETIN MILJUN LIRA STERLINA. Fosthom ħieħed milli l-actar ijħobb ijferrak ġidu għall ġid hu Andrea Carnegie li minn lavrant bi ftit soldi f'il ġimgħa laħak ħieħed m'il actar nies għonja ta'd-dinja. Dana m'ilux ta żeħġ miljuni liri sterlini biex tinkata il għerra minn ħiċċ id-dinja. Is-sena ta' kabel, 1909, taħ b'collox xi sitta u tlietin miljun lira sterlina; u is-sena l-oħra biss Carnégie ta hu biss krib l-erba miljuni! Rockfeller, l-actar bniedem għani ta'd-dinja, ta ftit ankas minnu; u Isaac Weyman ta żeħġ miljuni. It-*trust* ta'l azzar ta miljun u nofs. Is-Sinjura Russell-Sage tat tliet cwarti ta' miljun u Pierpont Morgan nofs miljun ieħor. Rockfeller sa'l-lum laħħak it-tlietin miljun u Carnegie l-erbgħin miljun lira sterlina b'collox għall ġid u għal carità.

* * *

Krajt li Mascagni, ħara li jati l-opra il ġdida, l-ISABEAU, fl-America, għandu jicteb oħra, imsejjħa ANIMA ALLEGRA biex tintgħata m'il famusa Cumpannija ta' Ġulju Marchetti.

* * *

Gammont, franciż, ivvinta il *cronofono* iġifieri macna elettrica biex tħaddem il pellicola ta'ċ-cinematografu ma' fonografu, *f'ħin ħieħed esatt*, biex hecc l-artisti li jcun hemm pinguti f'il pellicola taħsibhom kiegħdin ijcantaħ huma.

* * *

Inġinjer rumen sab chif ħieħed ijgħakkad il petrolju bħal madum u għalhecc nahsbu li billi dana jieħu ftit ħisa u ma fihx l-istess pericolu cbir li jakbad bħal ma fih il petrolju maħlul li jibdgħu jużaħh f'loc il faħam cull macna u l-actar fuk il bastimenti.

* * *

Bl-istenografija (sistema Pitman) ma hi xejn ħaġa cbira ħisk li ħieħed ijlaħħak mitejn chelma cull minuta, u b'is-sistema Sloan-Duployan hemm min laħħak mitejn u erbgħin.

IL CURA TA'S-SAŬM

(*Tissocta minn numru ta' kabel.*)

Mela jecc issumu u tbżgħu li sejjrin tmutu tistgħu tmutu tasseŭ jeŭ tagħmlu ħsara cbira f'saħħitcom, iżda jecc issumu għal ġmiegħi sħaħ bla ma tbżgħu xejn, tgħixu, tcattru saħħitcom u jcunilcom ta' ġid cbir.

Mela il cura ta's-saŭm jeŭ tidħlu għaliha ta' rġiel jeŭ tintintrigaŭ minnha xejn.

Jecc ma' dŭarcom jcollcom xi ħadd li ġa għamel din il cura ta's-saŭm aħjar ħafna għaliex dana jkaŭŭilcom kalbcom, bħal ma għandcomx iżżommu ma' dŭarcom il daŭc niescom il beżżiegħa li ta' cull ŭaħda jokogħdu jgħidulec chif sirt, chemm sfart, li kalbec sejjra tistaħla u ħafna ħmerijiet oħra bħal daŭn għaliex bihom ijnakksulec il ħila u jagħmlulec ħsara cbira.

* * *

Daŭc il ġranet li sar ir terremot ta' Messina Upton Sinclair chien ilu sajjem bla ma jdaħħal xejn fl-istoncu tiegħu tliet t-ijiem sħaħ. F'it-tielet jum mexa ħmistax il mil u chien ijħoss ruħu m'il aħjar. X'ħin kara il gazzetti fuk Messina sab li chien hemm nies li mietu kalb turmenti cbar għaliex chien ilhom tliet t-ijiem b il ġuħ! U Upton Sinclair li chien ilu ucoll bħalhom tliet t-ijiem b'il ġuħ chien kiegħed ġmielu fuk il pultruna jakra. Chif infissru dana? Biss li daŭc ta' Messina mietu actar b'il biża milli b il ġuħ. Ŭaħħal f'rasec li int marid b'xi ħaġa u ŭisk crabi ġara li għad li ma chienetx għandec fl-aħħar iffaċċat u mradt biha. Jecc tcun marid rabbi tama kaŭŭija li tfiek sgur u tara chif tgħaddi għal l-aħjar u bosta drabi tfiek ucoll. Mela il moħħ joktol u jfejjak, ijgħin u jgħarrak chif tridu int. Ŭaħħal f'rasec li għandec il ħila li tokgħod tnax, ħmistax il ġurnata bla ma tiecol u b'ġid cbir tiegħec u tara chif iżżommbom u tagħmel ġid tasseŭ lil saħħtec; ŭaħħal f'rasec li jecc iddum tliet t-ijiem bla ichel tmut, u tara chif tmut tasseŭ b'il biża li tcun daħħalt f'rasec bla ma chien hemm xejn locu.

Mela min ma hux ta' ħila u ta' fehma kaŭŭija ma għandux għax jintriga minn dina il cura.

* * *

Pericolu ieħor f'dina il cura hu chif ticser is-saŭma. Kis li m'hux malli tibda tiecol tibda tħaxlef bħal serduk agħma għaliex tista tagħmel ħsara cbira f'saħħtec.

Icser is-saŭma b'il ħalib billi tixrob tazza cull siegħa sa ittaffi il ġuħ u b'il mod il mod żid il ħŭejjeġ l-oħra billi tħalli għal l-aħħar l-actar jebsin u tkal. Ippruvaŭ ibnu ġisimcom m'il ġdid b'il ħalib biss ħalli taraŭ xi ġmiel ta' laħam ijcollcom, ħalli taraŭ chemm tħossu ruħcom aħjar. F'il ħalib hemm dac collu li għandu bżonn il ġisem ta'l bniedem biex jinbena u għalhecc meta tixorbu lilu tcunu kiegħdin tieħdu ġo ficom dic is-sustanza li tistgħu tiġbru m'il ichel l-ieħor collu.

* * *

F'dana l-articolu tant sabiħ tiegħu Upton Sinclair ijsemmi ucoll il fatt ta'l mara tiegħu li chienet dejjem marradija, li chienet sejjra tmut chemm il darba, li għamlulha ħafna operazjonijiet u li darba żammeŭna ħajja għal għaxar t-ijiem sħaħ b'il morfina. L-istoncu tagħha ma chien jisŭa xejn, dejjem chienet b'id-dardir, bl-ugiegħ-ta'-ras u nervuża għal l-aħħar. Samet għal għaxar t-ijiem, għaddielha collox u żiedet fuk il pis li chellha kabel. Reġgħet samet sitt-t-ijiem ŭara bla ma batiet xejn u il-lum m'hux talli katt ma ħasset xejn iżjed, iżda scond ir-ritratt li hemm issaħħrec b'il ġmiel u b'is-saħħa li għandha. (*Tissocta*)

Il Musica Sagra Maltija

(*Tissocta minn numru ta' kabel*)

S. Girgor kiegħed l-eŭŭel Antifonarju li inchiteb ħdejn l-artal ta' San Pietru ta' Ruma biex cullħadd ijcun jista jitgħallem minn fuku u b'hecc il cant Gregorjan ixxerred ma'l cnejjes ta'd-dinja collha.

Chien S. Girgor ucoll li f'is-seclu sitta ħalak l-eŭŭel scola ta'l cant imsejjħa «*Orphanatrophium*» u li fuku saru ŭara l-iscnejjel corali collha. San Tumas d'Aquinu chiteb ucoll opra fuk il musica sagra li tinsab merfugħa f'il Biblioteca ta'l Università ta' Pavia imsejħa:— «*Thoma de Aquino presbiter: De Arte musica.*» Fost il ħŭejjeġ l-oħra jgħid fiha:— «Il musica hi l-eŭŭel ŭaħda fost is-snajja is-sbiħ u hi l-actar ħaġa nobbli fost cull ma jaf il bniedem u cullħadd għandu jitgħallimha» Actarx tafu li dana San Tumas chien jaf jicteb il musica tajjeb u li hu chien li chiteb il *Pange Lingua* b'il cant tagħha u li chien jaf ijcanta hu stess tajjeb ħafna ucoll. Hu chien l-apostlu ta'l polifonija rumana ta's-seclu tlittax. Biss katt ma ried li f'il cnisja jindakku strumenti, ħaġa li il Papa ta'l-lum ma dehirlux li għandu jokgħod għal collox għaliha billi iż-żmienijiet u għalhecc id-draŭŭiet tbiddlu ħafna minn dic il ħabta sa'l-lum.

Mela ŭara l-eŭŭel salt li ta' biex mexxa il kuddiem il musica sagra San Girgor, ġie San Tumas biex għin palata oħra u ŭarajhom laħak, f'is-seclu sittax, il Palestrina biex gerrex m'il cnejjes il musica stramba fjamminga u daħħal dic il musica tant ħelŭa taljana li għada nieżla fostna sa'l-lum.

* * *

Kiegħed niġbed ftit f'it-tul l-istorja ta'l musica sagra taljana għaliex billi il cnisja ta' Malta dejjem chienet marbuta f'il fehma ma' dic ta' Ruma, naħseb li l-istorja ta'l musica sagra taljana hi ucoll l-istorja ta'l musica sagra f'daŭc iż-żmienijiet li aħna ma bakgħilna xejn mictub fukhom.

* * *

Ngħaddu issa biex naraŭ ftit għala nifhmu li il cant gregorjan ġie mdaħħal f'Malta fi żmien S. Girgor stess. Chien dana il Papa li neħħa l-Iskof ta' Malta Lucillu u talla f'locu il Trajanu li chienu ressku lu il poplu u il cleru malti. Għalih imbniet il cnisja ta' S. Girgor li hemm iż-Żejtun li fiha tmur il processjoni ta'l istess isem, u li jgħidu li actarx ħadet ismu billi chien ġiegħel li fiha titcanta il litanija li bdiha hu ucoll. Chien hu li ŭiddeb lil Maltin biex jitolbu l-Alla ħalli il Longobardi ma jinżlux jieħdulhom il gżejjer minn taħt idejhom. Fi żmienu daħal f'Malta il *Patrimonju ta' S. Pietru*.

Mela jecc dana il Papa chellu tant x'jaksam magħna u il Maltin ta' dac iż-żmien chienu tant ijkimuh li bneŭlu sa cnejjes u semmeŭ l-akŭa processjoni ta'l gżira għalih, ma hi xejn ħaġa cbira, anzi hecc chellu jcun, li malli xerred il cant tiegħu ma'l cnejjes ta'd-dinja collha Malta chienet fost l-eŭlenin li daħħlet il cant gregorjan f'il cnejjes tagħha u li actarx beda b'il litanija li bdiet titcanta minn cullħadd f'dakka b'il poplu b'collox f'il processjoni ta' S. Girgor.

* * *

Mela: (a) il musica profana actarx ġiebuha magħhom f'Malta il Fenici li chienu tgħallmuha m'il Lhud.

(b)—Il cant f'il cnejjes tagħna actarx daħħlu San Paŭl meta ġie jżurna.

(c)—Id-dakk f'il cnejjes daħal actarx m'il musica profana li chien haŭn f'il gżejjer.

(d)—Il cant gregorjan daħal actarx fi żmien S. Girgor stess.

Minn dana il ftit nistgħu ngħidu li il musica sagra imxiet f'Malta pass pass ma'l mixi il kuddiem li dina chienet kiegħda tagħmel f'Ruma u għalhecc f'il musica sagra ucoll aħna il Maltin ma bkajniex katt l-ura. (*Tissocta*)

IS-SAHHAR FALZUN.

(Jissocta minn numru ta' kabel.)

«Għabdallah chien ūaħħal f'rasu ūcoll li malli jchellem il Colina jraħħmilha ftit li Ħasan chien jinsab milkugħ f'dar ħaddieħor u li hu ma chienx jiflaħ u lanħkas ma jsib cull jum jaħdem biex jiekaf miegħu chif kalbu chienet tant tixtiek u chif chien jinħtieġ biex ijfittex jarġa ikum fuk riġlejh bla tiġbid ta' xejn. U daūna il ħsiebijiet ta' tama u ta' faraġ collha kaūūeūlu kalbu u ħjeūlu riġlejh għax xi siegħa ūara nofs-il-lejl sab ruħu dieħel collu għajjien l-iskak ta'l bieb ta'l ħadid fejn chien hemm titbecca ħiemed, ħiemed l-imsejcna Colina.

«Malli dina semgħet il ħoss ta'l mixi stejknet m'il għatsa ta' kalb cbira, li chienet kiegħda tifniha u bierchet il fehma li ma marretx f'camritha malajr malli rasha nibxitha. Ixxabbtet ma'l bieb, daħħlet ūiċċha bejn il ħadid tiegħu biex tara aħjar, u collha chemm hi tilma b'il ferħ u b'il għaxka stenniet id-daħca ħelūa ta' Ħasan tfeġġ biex issellmilha u issabbarha.

«Tista taħseb għalhecc, Ħamid, x'ħasda cbira ħadet ommoc malli rat tfeġġ il leħja bajda lift ta Għabdallah u intebħet li chien torc m'is-sarūan u it-tarbux li chellu. Bħal leħħa ta' berka ferak moħħha il ħsieb icreħ li niżlu xi Toroc f'Miġret-il-Ferħa u li telgħu chissinchiss biex jaħbtu għalihom ħalli jcarcruhom irsiera.

«Riedet tgħajjat, iżda b'il katgħa cbira li ħadet ilsienha ūeħel ma' sakaf ħalkha, riġlejha u dirgħajha inkatgħu u ūakgħet cobba f'l-art donnha chienet ta'ċ-ċraret, tistenna minn ūakt għal l-ieħor li tħoss min ijcarcarha minn dlielha jeū il chesħa ta' xi tgħan torc biex ijħanxrilha gerżumitha.

«Għabdallah intebaħ minnufih b'il ħasda ta'l biża li kabditha u kabel ma taha iż-żmien biex tistejken u tibda tūerżak resak dlonc fukha u kallha:— «Ja sidti, la tinkatax!... jiena Għabdallah!... bagħatni Ħasan...

«Colina meta semgħet l-ismijiet ta' Għabdallah u ta' Ħasan ħadet ftit ir-ruħ u refgħet għajnejha lejh, daūc il għajnejn saħħara li chienet għattiet b'idejha li ħbiet bejn ircopptejtha, u rat li ma chellu l-ebda tgħan f'idejh u li m'ix-xeħta tiegħu ma chienx ūieħed li ġie biex jagħmlilha ħsara; u actar isseddket f'dic il fehma meta il cliem tiegħu kabel collu ma' dac li il-lejl l-ieħor chien tarrfilha Ħasan. U biex ijsaħħaha f'il feħma li hu chien il kaddejj fidil ta' dac li tant chienet tħobb, fetaħ ħobbu ħareġ dic id-domna ta'l Madonna ta'l Għar li hi chienet tat il Ħasan u li il-lum tinsab merfugħa b'għożża cbira fuk kalbec u urihielha.

«Ħasan, billi chien jaf li Colina ma chienet rat katt il Għabdallah chien ħaseb li chellha tinkata u titbażża minnu u għallhecc biex ijcollha turija seūūa li tista torbot fuk il cliem ta' dac l-irsir chien taħ f'idejh, għal dic il-lejla, dic id-domna għażiża li fukha chien ijkatta tant iljieli jitbecca x'ħin chien jiftacar chemm tasseū kosra chienu il jiem ta'l faraġ u ta'l imħabba tiegħu.

«Colina, malli fliet tajjeb id-domna u rat li tasseū chienet dic li dendlet hi stess f'għonk Ħasan ħadet ir-ruħ m'il ħasda cbira ll chellha fukha iżda minnufih biża cbir ieħor ħatfilha kalbha billi ma ratx il Ħasan hemm. U chielet il Għabdallah b'sarbut mistoksijiet biex tcun taf b'ilġri għala f'loc il maħbub tagħha ġie dac l-irsir xūejjaħ. « Xi ġralu ? ! Telakni ? ! Kata kalbu ? ! Baża jiġi ? ! Beda jixba minni ? ! Ġarreūħ it-Toroc ? ! Darbu Calavà ? ! Katlu xi Malti bi sball ? ! »

Daūna u ħafna mistoksijiet oħra bħalhom ittajjru bħal vleġeġ, minn ġo'l bieb ta'l ħadid, għall ūidnejn Għabdallah.

«Mħammed sabbarha m'il aħjar li sata u kallha li Ħasan ma chellux ħūejjeġ cbar u li għamel chemm felaħ biex jiġi hu stess, iżda li hu ma ħallihx biex ma jgħarrakx il ġerha u jisfa agħar; u sguraha li bejn jum jeū tnejn oħra jitla Ħasan stess biex ijfehimha, collox aħjar hu.

«Ħamid, ma hemmx bżonn li nħli cliem bosta biex infissirlec x'ħasset f'kalbha ommoc Colina għal dina il ħxara cherha li katt f'mitt sena ma chienet tistenna f'dic il-lejla. Inxorbot fiha nfisha, bakgħet imkabbda ma'l ħadid donnha ta'l ġebel, ūiċċha, chiecu ūieħed sata jarah sar m'il-leūn il ġir u bakgħet hecc għal ftit ħin ġmielu b ix-xbiha ta'l Madonna ta'l Għar ma' xofftejha li chiesħin u bojod silġ ma felhux lankas ijbusuha.

«Għabdallah kaūūielha kalbha m'il aħjar li sata u fehimha fejn chien jinsab migbur Ħasan u chemm għamlet għalih Chetrina u malli raħħmilha xi tnejn minnufih intebħet x'ried ijfiehimha Għabdallah u kaltlu biex jistenniha ftit hemm. Telgħet fuk ponot sakajha malajr f'camritha, siltet minn rocna borża ta'l bellus żgħira mimlija gordi minn dauc li chien cull meta jiġi missierha m'is-safar jatiha biex xaba biex ijcollha x'tonfok, u niżlet, biha moħbija f'ħobbha m'il ġdid ūara il bieb ta'l ħadid fejn tatha lil Għabdallah u kaltlu biex jonfok minnha dac collu li jinħtieġ basta li jfittex ijfejjku u jġibu ūara dac il bieb għaliex ma tafx chif chienet sejjra tistabar jum jeū tnejn oħra bla ma tarah.

«Għabdallah, ijrid ijtir b'il ferħ għaliex ra li bdiet tgħannilu seūūa il calandra, kallha li ma chellha għax tieħu ħsiebu xejn, għaliex hu chien kiegħed jieħu ħsiebu daks li chiecu chien missieru u issa li chellu x'jonfoklu jsejjaħlu tabib, ijżokku m'il aħjar u jagħmel dac collu li jinħtieġ biex ijfittex ijūakkfu fuk riġlejh ħin bla ūakt. U biex actar ijrabbilha il ħila u jindeħes magħha kallha li hu ta' cull jum, f'nofs il-lejl, chellu jitla jġibilha aħbaru sa chemm ijcun jista jitla Ħasan hu innifsu.

«Colina iżżietu ħajr b'kalbha collha u raħħmitlu chemm felħet biex ma jitilkux ūakt ūieħed biss minn taħt għajnejh u ūiegħditu li hi chien fi ħsiebha chif tħallsu ta' dac il ġid li jagħmel miegħu malli chien jasal imgħobbi b'il prejjeż, missierha Ġanni m'is-safar.

«Mħammed kalħa, għal darba, tnejn, li ma chellha għax tieħu ħsieb Ħasan xejn, u ūara li sellmilha b'il kalb u sguraha li l-agħda, f'nofs-il-lejl, chellu jarġa jitla b'il bxara telak collu ferħan b'idu ġo ħobbu tgħażżec chemm tiflaħ dic il għokda gordi li ma chien katt biss ra ūaħda bħalhom f'ħajjtu collha ħlief f'idejn ħaddieħor.

«It-triek ġerbibha f'chemm ilna ngħidu u Colina, mniccta u iżżomm il bichi telgħet tixxengel ma'l ħitan ġo camritha fejn inxteħtet kuddiem xbiha imkaddsa ta'l Madonna ta'l Mellieħa li chellha imdendla fejn is-sodda u, tolfok chemm tiflaħ, b'ūiċċha bejn idejha talbitha li jcollha ħniena minnu, ħalli jfittex ijfiek u li tiekaf miegħu ġa la darba hi chienet tinsab tant f'il bogħod minnu u ma setgħetx tfarrġu u tatih dic id-dakka t'id li tant xtieket b'kalbha collha.

«Sa chemm sebaħ Colina ma tkankletx minn hemm u l-eūūel daūl ta'x-xemx li feġġ minn tieka tagħha biex infirex fukha sabha għadha għa'r-rcopptejha, titlob u tolfok għal dac li chien tasseū kiegħed ijsaltan fuk collox u fuk cullħadd fl-imniccta kalbha.

«Għabdallah, malli ūasal rafa il-lucchett b'xafra li chien ijżomm dejjem fi ħżiemu u kal collox, ħaġa b'ħaġa, dac li intgħad bejnu u Colina, lil Ħasan u dan feraħ u għela me-

ta ra li dic ix-xbejba maltija chienet mitlufa b'imħabba hecc maltija għalih. Dendel m'il ġdid f'għonku id-domna li fukha chienet seũũbitlu tant beũs u dmugħ Colina u tafa taħt l-imħadda il borża ta'l bellus li bagħtitlu bla ma kagħad ijħabbel rasu jara chemm chien fiha

«Mħammed ried ijmur ma għa't-Tabib Farruġ ta'ż-Żurriek biex ijdeũũih seũũa, iżda Ħasan kallu li ma chienx imgħarrak bosta u li bla bżonn ma riedx jagħmel plejtu u jixgħel ir-raħal collu b'daç li ġralu biex ir nies ma jonfrux għal Catrina talli lakgħet ġo darha żeũġ irsiera misilmin.

«Għabdallah kagħad għal dac collu li kallu Ħasan u issa actar beda jġibu tajjeb billi chien jaf li taħt rasu chellu dic il borża ta'l bellus li bagħtitlu bint il Cursar Abela u li ma ħaffefhiex ftit m'it-tokol tagħha ma' tul it-triek biss għax baża li Colina għaddithom kabel tathomlu u ma riedx li jxaffarha magħha magħha ma' Ħasan fuk hecc.....»

Il kanpiena ta'l Cunvent ħuiet ma'l curituri collha biex tħabbar lill patrijiet li chien uasal ħin it-talb u ħin il fatra ta' f'il għaxija; u Patri Damjan ma riedx ijżomm ũisk lil Ħamid għandu billi fehem li is-Sur Kalamias sata jcollu bżonnu jeũ li sata jinkala xi saram ieħor bla ma jsibuh hemm biex jakdihom. Għalhecc kallu biex ijfittex jinġabar u ũiddbu biex l-agħda, jecc ma chienx jirnexxilu li ista jiżlok żelka ħalli jara chif għadda ix-xũejjah, billi chienu ġranet ta'r-Randan u hu chien ijkarar nofs l-Imdina b'ir-Rabat u Ħal Tartani b'collox, li jmur hu għal xi siegħa dlam bl-aħbar u biex ijcomplilu biċċa oħra minn dic il ġrajja li Ħamid chien kiegħed jisma b'telfa li ma bħalha.

* * *

Inħalluhom il coll, għal ftit, ħalli immorru dakxejn ma'l Baruni Gauci sa' għand it-Tabib Xara chif chien ũiegħdu il-lejla ta' kabel. Dac iż-żmien it-tobba ftit chellhom x'jistudjaũ billi meta chienu jordnaũ ftit imgħakkad, ftit cubrit b'il għasel, ftit imbit b'iż-zoccor għal xi ġerħa, ftit dlic b'iż-żejt sħun ta'l Madonna jeũ ftit fuar ta'l fejġel, ma xi baħbuħa f'il kares ta'l-lumi, xi ġbara ta'n-nuħħala b'il chemmun jeũ xi ftit fidlokkom b'il ħleũũa imgħolli ma nafx x'chienu jafu jafu actar biex ijfejjku il mardijiet. Chellhom ucoll il Għerk Sinjur *, ilsien San Paũl u il ħaġar li chienu jaktgħu m'il Għar fejn għammar f'il ftit xhur li kagħad fostna, il ħofra ta' San Ġiljan u fuk collox l-għeũiedi li għalihom chien cũllħadd jdur meta jcun marid bla ma jokgħod ijħabbel ras it-tobba xejn u ma chienux jakgħu għal daũna ħlief meta ma chienux ijcunu jistgħu jagħmlu ieħor, biex jictbulhom il Vjatcu.

---

* *Il Għerk Sinjur hu fonġa li ticber fuk Ħaġret il Ġeneral ta' Għaũdex u li fl-antic chienu jgħożżuha tant li saħansitra il Gran Mastru chien ijħallas żeũġ għases biex ħadd ma jcun jista jmiss minnha, Dina chien ijferrakha l'is-Slaten u lill Cbarat ta' dac iż-żmien u fl-isptarijiet u scond ma jgħarrafna il Buonamice, li chiteb fukha f'it-tul, chienet tajjba ũisk mixũija ġo żinġla ta'l fuħħar, misħuka u mħallta ma'l imbit isũed għad-disenterija, għa's-sabb-id-demm (emorraġija) u għal xi mardijet coroħ ucoll. Fuk dana chiteb ucoll il cbir botanicu Linneũ barra minn bosta għorrief oħra, u jiena sentejn ilu, meta mort għall Congress ta'l Esperanto f'Barcellona tchellimt f'it-tul fuk dana il «Fungus Melitensis,» bl-Esperanto, billi ġbart dac collu li stajt fuku. Dana għadu jicber iżda billi il-lum daħlu ħafna medicini aħjar ma għadux jitfittex u biex takta il curżita u tara ũaħda minn daũna il fonoġ ħomor donnhom ħjar tirrischja li tchisser rasec għax trid tixxabbat ħafna.*

Għaldakstant it-Tabib Xara chellu żmien chemm ijrid biex jokgħod jirrieċpa fuk il ġrajja ta' żmienu u ta' missierijietna u laka b'ferħa cbira iż-żjara li mar jagħmillu Pinu u li bħalu chien ijħobb bla tarf li jitgħallem seũũa l-Istorja tant glorjusa u sabiħa tagħna.

Ũara li staksih x'aħbarijiet chien hemm ta's-Sur Kalamias u ũara li Pinu għarrfu li għadda biex ta' dakka ta' għajn f'il għodu stess u li sab li ma' tul il-lejl chien rakad sagħtejn ġmielhom, it-Tabib Xara, indifen ġo siġġu cbir ta'd-dirgħajn, tafa idejh fukhom u beda jgħidlu:—

«Malli Sinam ũasal b'ix-xũieni tiegħu f'Barbarija biex jaħbat għal Tripli, ũasal fostna, minn Franza, l-Ambaxxatur ta' Nericu it-Tieni, D'Aramont li chien għaddejj minn ħaũn biex ijmur jiftiħem fuk xi ħuejjeġ ma'l Gran Sultan. Dana ũera ruħu li, bħal ma actarx chien ũiddbu is-Sultan, ried ijgħin lil Cavalieri u D'Omedes u il Cunsill b'dan ferħu tasseũ; u billi il Gran Mastru talbu b'il ħrara biex ijgħaddi chelma tajjba ma' Sinam biex dana ma jieħdilhomx Tripli (għad li f'kalbu chien actarx jixtiek xorta'oħra). L'Aramont telak għal Tripli biex jara jistax ijseũũi dic il praspura hu. Iżda hemm beda il-logħob għaliex għal taparsi Sinam kabdu taħt idejh u lankas ma riedu jmur f'Costantinopli!»

—«U Tripli?!» staksa Pinu.

—«Tripli» ũiegħbu Xara «sabet ruħha imdaũũra b'it-Toroc u Sinam bagħat ijgħid lil Hachem ta'l belt, li chien il kalbieni Cavalier De Valier, li jecc ma jitlakhielhux f'idejh b'isseũũa jieħodhielu b'id-dneũũa billi jgħaddihom collha m'il ponta ta's-sajf. De Valier bagħat ijũiegħbu li Tripli jieħodha meta fiha ma jibkax ħajj ũieħed biss, u Sinam għalhecc ħejja ruħu biex jaħbat għalih. De Valier bagħat jitlob għajnuna lil D'Omedes iżda dana ftit ħabrec biex jibgħathielu. Iltaka il Cunsill u billi chienu jafu sgur li Tripli ma setgħetx iżżomm jebes u Sinam, ũara dic ir-rebħa actarx jarġa jiġi jaħbat għal Malta, actar ħasbu chif jilkgħu ruħhom minnu ħaũn milli chif jibagħtu in-nies jitkatlu miegħu hemm. Hareġ għalhecc bandu li ix-xjuħ, in-nisa u it-tfal li riedu jmorru Skallija jeũ Spanja biex jdabbru rashom hemm chienu jieħduhom b'xejn, u billi daũna chienu mixgħufin b'it-tabxa li chienu sabu ruħhom fiha il Għaũdxin ma kalulux le. Il birgantini, ma't-tagħbija, carcru l-eluf minnhom u li meta bdeũ jaħdmu l-art fi Skallija u bdiet tatihom għlejjel utieka ma ħabblu katt rashom actar biex jarġgħu jdaũũru denbhom lejn Malta.....»

—Mela chif tgħid int» kallu Pinu «hemm ħafna skallin li huma imnisslin minnha.?»

—«U ngħid!» ũiegħbu Xara «ħares lejn cunjomhom biex tara chif inhu malti safi. Għallankas il Comm: Bosio għarrafni li ix-xakliba t-isfel ġiet collha imgħammra minnhom billi kabel chienet tista tgħid collha ħaũlija. Tkaxxru flus chemm felħu minn fuk spallejn il Cavalieri u bagħtu jħeddu il daũc collha li chienu imsiefra li jecc chemm il darba ma jfittxux jiġu l-ħaũn katta bla ħabel ijneżżgħuhom il-libsa.»

—«U D'Omedes x'għamel?!» staksih Pinu billi chien dejjem ijħobb ijgħagħirxu bih.

—«D'Omedes» ũiegħbu Xara «fuk id-dakka ta' ħarta cherha li chien kala kabel xogħof xi ftit u għalhecc farfar rixu. Chiteb lill Imperatur Carlu Ħamsa u għarrfu ħaġa b'ħaġa b'it-tabxa li l-Ordni chien jinsab fiha, u talbu ftit ta'l għajnuna biex ma jmurx jitlef m'hux biss Tripli iżda actarx Malta b'Għaũdex ucoll. Chiteb ucoll lill Papa u l'is-Sultan ta' Franza u lil xi slaten oħra insara biex m'il aħjar li jistgħu jatuh dakka t'id seũũa contra l-għedeũũa ta's-Salib.»

(*Jissocta*)

AKRAU

L-EUUEL TAKSIMA

TA'R-ROMANZ MALTI ORIGINALI

"IS-SAHHAR FALZUN"

TA'

AGOSTINO LEVANZIN

GHALIEX TOGHGOBCOM SGUR.

ROYAL UNIVERSITY LIBRARY MALTA

IL CAUCAU BENSDORP

HU GARANTIT PUR

MINN GHAJR EBDA MATERJA GRASSA

gha'r-RANDAN

Jimbiegh minn ghand l-Agenti tieghu

BISS

C. CAMILLERI & SONS

50 u 51 Strada Mercanti il Belt

BRITANNIA

STABILIMENT G'DID

Ta' Ferramenti, Ghodod, Huejjeg ta' Chimica u Fotografija, Zebgha, &cc.

BRITANNIA

BRITANNIA

INJAM

ta'l ahmar, ta'l abjat, u ta'l caûba.

Collox m'il irhas u m'il ahjar.

BRITANNIA

Biex tinzammu b'sahhitcom

IPPURIFICAU

BIDDLU

u SAHH'HU

DEMMCOM

BID

DEPURATIV

RICHELET

Daûc collha li jridu jiccuraû rûiehhom u jinżammu dejjem b'saħħitom minngħajr ma jinħakru b'cull xorta ta' mardijiet għandhom jieħdu DARBTEJN jeû TLIETA fis-sena minn din il medicina DEPURATIV RICHELET li jista jingieb minn għand dan is-sinjur:—

Monsieur L. RICHELET, 13, rue Gambetta, SEDAN (Franza).

Haûn Malta jinxtara minn għand **L-Ispizzjar Alfredu Cumbo** ta' Strada Rjali, 26. Il Belt.

Is-Sur Raff: Bonello

TA' STRADA LEVANTE, 131, IL BELT

(Hdejn il Cnisja ta' Sta. Lucija)

għandu għal bejh cull xorta ta' ħġieġ, żebgħa, żjut, imsiemer, għodod, ħûejjeġ ta's-Sanità, ta' gass, fornimenti ta't-tûiebet, lampi ta'l pitrolju li jixilgħu b'il matel b'daûl kaûûi u sabiħ ûisk u ħafna ħûejjeġ oħra bħal daûn ta'l aħjar qûalità u bi prezzijiet m'il orħos. Ippruvaû biex taraû chif toħorġu cuntenti sgur.

L=OSSIGENU

li illum hu tant użat f'il mard, dari chien ijsir fl-ispiżżeriji m'il ispiżżjari stess; iżda sabu li ma chienx joħroġ pur b'iż-żejjed u għalhecc ma chienx jagħmel dac il gid collu li chien ijmissu. Illum it-tifel ta'l Prof: Leube ta'l Germanja (dac li ipprepara l-arja liqûida) sab chif minn dina l-arja liqûida joħroġ l-

OSSIGENU PURISSIMU

u saret soċjetà għal dina il ħaġa li kiegħda tforni lill ispiżżjari ma'd-dinja collha b'dana ir-rimedju tant ta' ħtieġa.

HAUN MALTA

ma nafux li għandu minnu ħlief

l-Ispizzjar ALFREDO CUMBO

Ta' Strada Rjali (kuddiem il Club) il Belt.

u għalhecc cull min ijcollu bżonn ta' dana l-ossigenu pur f'loc li jokgħod jistenna li jlestuhulu fi spiżżeriji oħra jsibu lest għand is-Sur Cumbo pur u bi prezz moderat ħafna.

Min hu marid bi-ANEMIJA (nakar ta'd-demm) u jrid ijfiek F'GHOXRIN ġurnata jieħu

L' ELIXIR

TA' S. VINCENS DE PAOLI

Is-Sur G. Muscat ûara għaxar snin ugiegħ ta' ras kaûûi bla ma sata jfejku b'xejn ma't-tielet flixcun għaddielu collox. Is-Sur Rinaldu Perini ucoll fejjak l-ibnu, ma't-tieni flixcun, minn anemija kaûûija. Daûna is-sinjuri ucoll li sejrin insemmu ippruvaûh fukhom stess jeû fuk xi ħadd ieħor u ħarġu jiftaħru: Dr: Edward L. Vella; Dr. Paolo Sammut (Sliema); Prof: Dr: C. Sammut; Prof: Dr: G. O. Galea; Farm: C. Arpa; Farm: G. Gili; Prof: Dr: S. Grech; Onor: Dr: A. Pullicino; Dr: L. Albanese; Negte: G. Tagliaferro; G. Sultana; Ant: Diacono; Avv: Francesco Cardona u ħafna oħrajn.

Jinbigħ fl-ispiżżerija ta't-Tabib

FABRIZ BORG.—Il Belt.

267, STRADA REALE.

IS=SECLU TA'N=NERVI.

Hecc sejjaħ is-seclu tagħna il għaref Prof: u Senatur Mantegazza, u b'ir-raġun collu għaliex il-lum ma haûn ħadd li ma hux maħsus b'in-nervi u l-actar b'il misħuta

NEVRASTENIJA

li kiegħda iġġorr nies il Manicomju gozz, gozz. Għalhecc l-aħjar tobba kiegħdin jitħabtu biex ijsibu cura seûûa għal dina il marda għaliex tcun ta' gid bla tarf. Hafna ippruvaû iżda ħadd ma irnexxa daks il għaref u imfaħħar

Prof: DE GIOVANNI ta' PADOVA.

li ûara studju cbir sab il famus

ANTINEVROTICU

li kiegħed ijfejjak jeû jagħmel il gid lil cull min jużah.

F'Malta dan ijbigħu

l-Ispizzjar ALFREDU CUMBO

TA' STRADA RJALI, TA'L BELT

¡IPPRUVAÛH GHALIEX MA JIBDIELCOMX!

In-"Nahla" tistampa ruħha fl-Istamperija "EMPIRE PRESS" ta's-Sur Critien, il Furjana.